

Vèrtex

Gener-febrer 2009 • núm. 222 • 4,80 €

Federació d'Entitats
Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana d'Alpinisme i Escalada

Pirineu central Els capricis de l'alpinisme

Excursions als vèrtexs geodèsics
Escalada esportiva a la Llitera
Henry Russell: el centenari d'un mite

Entrevista:
David Riera

ELS GRANS ESPAIS BLANCS

Viure l'aventura al segle XXI

LA TRAVESSA DEL BÀLTIC GLAÇAT UN PAS ENDAVANT

Sovint els muntanyencs anem tancant el cercle de les nostres perspectives i especialitzant-nos en un tipus d'activitat fins a l'extrem que "els arbres no ens deixen veure el bosc". Potser les ganes de nous marcs d'aventura i la necessitat de canviar una mica de perspectives m'han fet aficionar, de mica en mica, a la màgia inigualable de les travesses horitzontals per grans espais desèrtics i oberts. Travesses úniques i diferents. Màgiques i apassionants.

La meua primera experiència en aquest tipus d'activitat va tenir lloc l'any 2005 al llac de Tornëtrask (a la Lapònia sueca), al bell mig dels Alps escandinaus. Però aquell viatge em va deixar un gust agre dolç. Per una banda el paisatge,

l'experiència i el rigor del medi (vàrem arribar a -35 °C a la nit i -27 °C a l'interior de la tenda) van ser tot un revulsiu. Per contra, el fet de no finalitzar la travessa, que el recorregut estigués relativament freqüentat (tota l'estona vam seguir pistes de motos de neu) i la contínua presència de cases a les vores del llac van restar ingredients al que va acabar sent una "aventura descafeïnada".

Amb ganes de repetir els bons moments i de trobar allò que la primera vegada no vaig saber tastar, vaig voler repetir l'experiència. Però aquesta vegada la volia viure sobre el mar, en un trajecte més llarg i exigent (més soledat, sense traça preparada i amb diversos tipus de gel). La millor opció que se'ns plantejava era una travessa per la zona més septentrional de

la mar Bàltica, al golf de Bòtnia. Enllaçaríem les poblacions marítimes de Lulea (Suècia) i Tornio (Finlàndia) i recorreríem l'arxipèlag a recer de les canals obertes pels vaixells tencaglaç. Es tracta d'una travessa màgica, solitària, amb la mida justa per tenir un bon contacte amb aquest tipus d'activitat. Cal preveure-hi entre 4 i 6 jornades sense comptar els possibles dies de mal temps. Nosaltres vam estar-hi una setmana amb viatge d'anada i tornada a Catalunya inclosos.

En aquest tipus d'aventura, el dia a dia canvia força respecte del ritme al qual estem acostumats els muntanyencs. No hi ha cap muntanya per pujar, però sí remotes illes on apropar-nos, a la recerca de la següent. El mar forma diferents tipus de gel: el planer i semitransparent

La cultura occidental sempre ha tingut una especial fascinació pel descobriment i l'aventura. Conquerits els principals cims alpins i pirinencs i explorat l'enigmàtic continent africà, l'home blanc tenia el repte pendent de trepitjar els dos pols. No fou fins a principis del segle XX que ho aconseguí. Cent anys més tard, trepitjar l'Àrtic o terres annexes continua sent un exercici fascinant.

❶ Les tendes mantenen l'única bombolla de calor en un entorn quasi irreal. Foto: Lluís Cabarrocas

❷ La caravana avança per la vall de Sassendalen, a l'illa noruega d'Spitsbergen. Foto: Lluís Cabarrocas

(amb el fons negre, que deixa endevinar les fredes aigües); el recobert d'un tapís pla de neu (que dona força seguretat, alhora que permet anar més ràpid); i el gel trencat, que forma crestes i detritus com a conseqüència del xoc i la trencadissa de les plaques abans de congelar-se definitivament.

En aquesta ocasió substituïm les motxilles per la pulca, un trineu lleuger d'origen lapó utilitzat per transportar petites mercaderies en travessies d'aquest tipus. Les hores passen tot lliscant pel blanc element i aguantant el fred intens de la millor manera possible. Les nits són llargues i fredíssimes. Tot sembla glaçar-se, fins i tots els estels. I què dir dels matins? Senzillament memorables. Tot i saber que la sortida de sol és el moment més fred del dia,

estem desitjosos per posar-nos en marxa i finalitzar les excessives hores passades dins els sacs (a les 18 h ja és fosc i no sortirem del sac fins després de les 7 h del matí).

L'aventura planteja diverses possibilitats d'itinerari, però el traçat més aconsellable enllaça nombroses illes i transcorre entre aquestes i la península escandinava. Així tindrem més garanties de no trobar les famoses canals d'aigua i el gel serà més regular en no haver estat afectat per grans onatges abans de solidificar-se.

A continuació em plau facilitar-vos certes dades que poden ser d'utilitat a tot aquell que vulgui repetir aquesta peculiar experiència. Que el fred i el bon temps us acompanyi, i que els únics banys d'aigua que tingueu siguin els

dels hotels del punt de partida i d'arribada.

L'ITINERARI

El recorregut uneix la població sueca de Lulea (vol diari des de Barcelona, via Estocolm) amb Tornio (Finlàndia). Es tracta de 105 km que nosaltres vam realitzar en 5 jornades. Vàrem fer nit a les proximitats de les illes de Björkon, Batöharun, Storören i Seskaro. No vam dormir mai sobre el mar, però sí en diminutes illes de la mida del planeta d'*El Petit Príncep*; a excepció de la nit passada a l'illa de Seskaro, on ens vam allotjar en una casa particular: fórem hostes de l'exmarit de l'actriu Greta Garbo, un dels mites del setè art. El punt final de la travessa va ser una mica més al sud de Tornio, en una població deserta anomenada Röyttä, molt a prop d'un complex industrial gegantí. L'arribada, cami-

nant entre fàbriques monstruoses amb el sol amagant-se a l'horitzó i temperatures properes als -30 °C, et transportava a una seqüència catastrofista d'una pel·lícula de ciència-ficció.

Per tornar a Lulea, el punt de partida de l'aventura, travessem el riu per anar a l'estació d'autobusos, on podrem anar a la població sueca després de 2 h de trajecte.

L'ÈPOCA ACONSELLABLE

A finals de febrer i principis de març és quan la superfície marítima està més congelada, després del llarg i cru hivern. Per altra banda, els dies ja s'allarguen. Les temperatures poden arribar fins a -35 °C perfectament. El temps sol ser relativament sec i poc nivós, però l'arxipèlag sovint es veu afectat per forts vents que poden fer insofrible la permanència a l'exterior. Més avançada la temporada, la pujada de temperatures és galopant i el mar comença a presentar perilloses canals d'aigua oberta.

EL MATERIAL I L'EQUIP

L'equip a utilitzar és sens dubte la clau de la qüestió. A grans trets haurem de tenir en compte els següents punts:

● **Esquí:** l'ideal és utilitzar uns esquíes especials per a aquest tipus de travessa (molt semblants als d'esquí de fons), combinats amb el calçat apropiat, còmode i calent.

● **Pulca:** per transportar totes les nostres pertinences.

● **Roba:** l'adiant per protegir-nos de les baixes temperatures i el vent. És importantíssim dur roba de recanvi per si tenim la mala sort de caure a l'aigua.

● **Estris per cuinar:** cal portar fogonet de benzina perquè el gas propà no funciona correctament en un ambient tan sec i fred. El fogó de benzina és més efectiu i potent, però té l'inconvenient de la fortor del combustible, de la major perillositat en la manipulació i de la cura que cal tenir perquè no s'embruti, ja que és força delicat i pot deixar de funcionar.

● **Sac de dormir:** millor un de sintètic preparat per resistir les baixes temperatures que patirem. Aquest tipus de material no s'humiteja com la ploma. La funda de bivac també és del tot recomanable.

● **Material de navegació:** brúixola i GPS indispensables.

● **Tenda de campanya:** cal que sigui espaiosa. Millor si té un bon compartiment intern per cui-

nar en cas de mal temps i deixar les pertinences arrecerades durant la nit. També seran necessaris cargols de gel per fixar la tenda (les piques convencionals i les de neu poden ser completament inútils per foradar el gel marí).

Les pulques, l'arnès, la tenda, la benzina blanca, el menjar, els punyals de neu i el GPS podem llogar-los a Lulea. Tinguem en compte que, tot i pertànyer a la Unió Europea, Suècia no ha adoptat l'euro i manté la corona sueca. Finlàndia, en canvi, sí que funciona amb euros.

LA VIDA SALVATGE

És possible veure ants i rens, els cèrvids típics d'aquestes latituds, a les petites illes o transitant entre elles. La guineu àrtica també hi és present, però costa molt de veure pel camuflatge i pel fet de ser molt esquiva. Per la zona també hi ha llops i óssos. Per sort aquests darrers encara estan dormint la llarga hivernada.

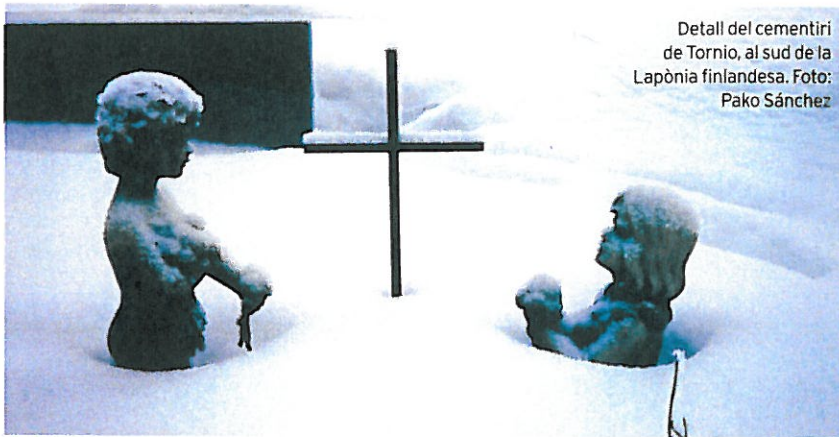
CARTOGRAFIA I WEBS D'INTERÈS

A Lulea és possible trobar mapes de la zona, així com al web suec www.lantmateriet.se.

Pako Sánchez

◉ **Avançant irremeiablement cap a vés a saber on... Foto: Pako Sánchez**

Detall del cementiri de Tornio, al sud de la Lapònia finlandesa. Foto: Pako Sánchez

ELS LAPONS LES SEVES ESTACIONS I ALTRES CURIOSITATS

Els lapons, considerats el poble aborigen d'Escandinàvia, tenen catalogades vuit estacions meteorològiques. La complexitat i els rigors del clima que pateixen han fet que afinessin al màxim en aquest aspecte. El seu estiu tan sols dura el mes de juliol. L'agost és la pretardor, quan bufa el vent fred anomenat *frost*. Després ve la tardor

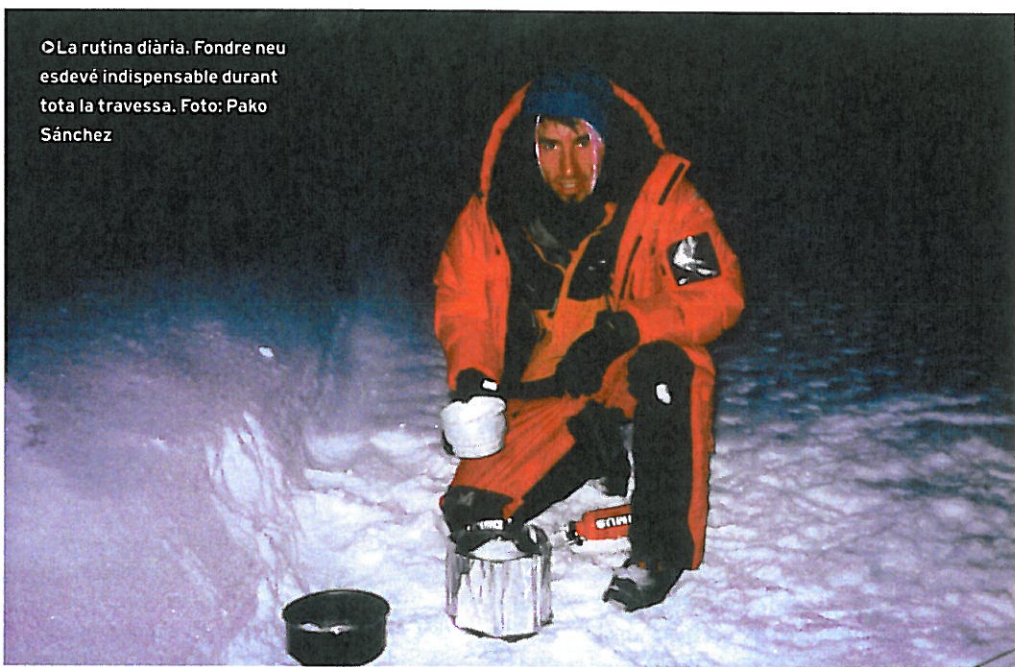
pròpiament dita. Les nits ja són glaçades i les fulles dels arbres, grogues. El prehibern comença a l'octubre i coincideix amb l'arribada de les primeres nevades importants. La presència de l'hivern s'allarga de novembre a finals de febrer. Les nits als volts de Nadal són interminables, de 24 hores. A partir del 15 de març comença l'hivern-primavera, en què els dies ja són tan llargs com les nits. La primavera correspon a l'abril i al maig. Comença a desaparèixer la neu, però tot resta encara

gris i humit. Per fi, i abans de la "calor", el preestiu de juny regala als lapons un esclat de verdor, de vida i de flors. La llum diürna ocupa tot el jorn. És potser la millor època, la que precedeix el curtíssim estiu.

Els lapons, amb els seus diversos dialectes, tenen més de vuitanta maneres d'anomenar els diferents tipus de neu: ploma, sucre, greix, guants (flocs gegants), neu molla, eixuta, granulada, prima, fina, etc. També rep diversos noms pel soroll que fa en ser trepitjada.

Pel que fa a la seva llengua, els lapons originàriament parlaven sami. Les variants dialectals d'aquest idioma s'estenen des de l'extrem oriental de la península de Kola (Rússia) fins a les costes atlàntiques de Noruega. Avui en dia no rep cap mena d'ajuda per part dels països involucrats i es troba en seriós perill d'extinció.

Una darrera dada referent a un aspecte religiós de la cultura lapona: la seva mitologia no té cap representació de l'infern. Per ells tan sols existeix la terra i el cel.

La rutina diària. Fondre neu esdevé indispensable durant tota la travessa. Foto: Pako Sánchez

La mar Bàltica glaçada i una persona disposada a dibuixar-hi la traça de la seva il·lusió. Foto: Pako Sánchez